

O nazivima bojadisanje i bojenje

|| M. Kaštelan-Macan *

Ulica Božidara Magovca 16c
10 000 Zagreb

Uređujući članak "Strukovno nazivlje u tekstilstvu i tekstilno-kemijskom inženjerstvu" A. M. Grancarić, zaintrigirala me rasprava o uporabi naziva *bojadisanje* i *bojenje*. Budući da su svi navedeni autori svoje argumente poduprli izvorima ili sugestijama jezikoslovaca, odlučila sam i ja provjeriti sve dostupne mi izvore i zamoliti za pomoć jezikoslovce iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.**

Na početku citiram nešto opširnije tumačenje naziva *bojadisati* u Matičinom Jezičnom savjetniku s gramatikom (1971.):¹ "Glagol *bojadisati* je načinjen od imenice *boja* pomoću turskog nastavka *-d* i grčkog *-is*. Iako je u književnoj upotrebi već preko 200 godina, bolje je upotrebljavati glagol *bojiti*, koji je izveden iz iste riječi s našim nastavkom. Isto je tako mjesto *bojadisanje* bolje *bojenje*."

Nazivi koji se rabe u tekstilstvu uvršteni su u sve pregledane enciklopedije i rječnike, što potvrđuje tradiciju i važnost te struke u nas. Navodim enciklopedijska izdanja koja obrađuju tu temu. Članak *Bojenje tekstilne robe* objavljen je u trećem svesku Hrvatske enciklopedije (1942.)² u izdanju Naklade hrvatskog izdavačkog bibliografskog zavoda. Izdanja Leksikografskoga zavoda, ovisno o godini izdavanja, rabe oba naziva. Tako Tehnička enciklopedija (1966.)³ donosi opširan članak *Bojadisarstvo i tisak tekstila* te natuknicu *Bojadisanje*, dok Tehnički leksikon (2007.)⁴ natuknicu *Bojenje* tumači kao "nanošenje boje na tekstilno vlakno". Članak *Bojenje tekstila* u drugome svesku Hrvatske opće enciklopedije (2000.)⁵ uz ostalo obrađuje i pojam *bojiti*. Isti naslov sa skraćenim tumačenjem preuzima i Hrvatski opći leksikon (2012.).⁶

S rječnicima je slično. Dapčev Hrvatsko-njemački tehnički rječnik (1970.)⁷ naziv *bojadisanje* upućuje na *bojenje*, ali ravnopravno vrednuje glagole *bojadisati* i *bojiti*. Ladanov Osmojezični enciklopedijski rječnik (1987.)⁸ također *bojadisanje* upućuje na *bojenje*, primjenjuje to i na glagole *bojadisati* i *bojiti*, ali navodi i nazive *bojadisaonica* i *bojadisar*. Rječnik hrvatskoga jezika u izdanju Leksikografskoga zavoda i Školske knjige (2000.)⁹ tumači naziv *bojadisaonica* kao "radionica u kojoj se boje odjevni predmeti", ali glagole *bojadisati* i *bojati* upućuje na *bojiti* te preporučuje naziv *bojenje*. Aničev Hrvatski enciklopedijski rječnik (2003.)¹⁰ ne navodi nazive *bojadisanje* i *bojenje*, glagol *bojati* upućuje na *bojiti*, a naziv *bojadisaonica* opisuje kao obrtničku radnju za *bojenje* tkanina.

Drobnjak u svome Razlikovnom rječniku srpskog i hrvatskog jezika (1991.)¹¹ uspoređuje srpske riječi *bojadžija*, *bojadžijski* i *bojadžinica* s hrvatskim izrazima *bojadisar* ili *bojar*, *bojadisarski* te *bojadisaonica* ili *bojaonica*.

Dodajmo da Rečnik tehničkih izraza u izdanju beogradske Tehničke knjige (1964.)¹² navodi samo naziv *bojadisanje* kao "prema-

zivanje bojom". Naziv *bojenje* koje D. Džokić 25 godina poslije rabi u svome udžbeniku¹³ dokaz je da se strukovni nazivi u oba jezika mijenjaju i prilagođuju vremenu.

Kao amater koji se hrvatskim nazivljem bavi iz ljubavi prema svojoj struci i hrvatskome jeziku nisam mjerodavna donositi mudre zaključke i davati savjete znanstvenicima koji desetljećima nastoje standardizirati nazivlje u tekstilstvu i srodnim strukturama. Iz navedenoga mogu zaključiti da su oba naziva iz naslova ovoga osvrta i njihove glagolske izvedenice dio hrvatske jezične baštine. Jezikoslovci, leksikografi i autori rječnika mogu nam pomoći u izboru najprikladnijega naziva, ali odluka je na onima koji pišu radove i udžbenike na hrvatskome jeziku i tako promiču hrvatsko nazivlje. Nažalost, takvih je u nas premalo.

Literatura

1. Jezični savjetnik s gramatikom (ur. S. Pavešić), Matica Hrvatska, Zagreb, 1971., str. 42.
2. Hrvatska enciklopedija, sv. III (gl. ur. M. Ujević), Naklada hrvatskog izdavačkog bibliografskog zavoda, Zagreb, 1942., str. 9.
3. Tehnička enciklopedija, sv. 2 (gl. ur. R. Podhorsky), Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1966., str. 68-84.
4. Tehnički leksikon (gl. ur. Z. Jakobović), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007., str. 79.
5. Hrvatska opća enciklopedija, sv. 2 (gl. ur. D. Brozović), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2000., str. 205.
6. Hrvatski opći leksikon (gl. ur. M. Klemenčić), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2012., str. 180.
7. V. Dabac, Hrvatsko-njemački tehnički rječnik, 2. dio, Tehnička knjiga, Zagreb 1970., str. 58.
8. Osmojezični enciklopedijski rječnik, sv. 1. (gl. ur. T. Ladan), Jugoslavenski leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1987., str. 241.
9. Rječnik hrvatskoga jezika (gl. ur. J. Šonje), Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga, Zagreb, 2000., str. 88-89.
10. Hrvatski enciklopedijski rječnik (gl. ur. V. Anić), Novi Liber, Zagreb, 2003., str. 133.
11. V. Drobnjak, Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika, Školske novine, Zagreb, 1991., str. 42.
12. Rečnik tehničkih izraza (ur. S. Ristić, D. Pavić), Tehnička knjiga, Beograd, 1964., str. 27.
13. D. Džokić, Teorija i tehnologija bojenja tekstilnog materijala, Tehnološko-metalurški fakultet, Beograd, 1989.

* Prof. emeritus Marija Kaštelan-Macan
e-pošta: mmacan@fkit.hr

** Dr. sc. Kristianu Lewisu iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje zahvaljujem što je potvrdio argumente navedene u komentaru.